

Karel III., poslední český král, nastoupil na trůn před sto lety

Karel I., III. nebo IV., podle toho, jestli je brán jako císař rakouský, král český nebo uherský, nastoupil na všechny zmíněné trůny (a na řadu dalších, které ani nepochybně v úterý 21. listopadu 1916. Jak známo, korunovat se dal jen v Budapešti, ale ukrýdově se proto cítit nemusíme – vedle Prahy vynechal totiž koronovaci i ve Vídni a ve všech dalších hlavních městech jednotlivých zemí mocnářství, takže zášť k Českým zemím za tím hledat nemusíme. Jako hlava státu – byt bývalá – se objevil i na našich poštovních ceninách, bez úpravy na známkách rakouských a uherských (jako předběžných a souběžných československých) a pak s přetiskem PČ 1919. Vedle toho i na dopisnicích, opět bez přetisku a s přetiskem, patřících dodnes ve své většině k nejběžněji se vyskytujícím z té doby. U nepoužitých bez přetisku člověka ani nenapadne, že by na nich mohl hledat něco zajímavého a při listování štůskem celin je nejspíš bez zájmu odloží stranou. Přesně tak se obvykle taky zachovám, ale když jsem probíral velkou krabici dopisnic ze sbírky znalce Ladislava Dvořáčka, určených do podzimní aukce Profil, něco mi nedalo a já sáhl po jedné dvojité a otevřel ji. Možná to byl instinkt, vypěstovaný více než třemi desítkami let, kdy se denně zabývám známkami, nebo neuvěřitelná náhoda, ale tenhle bezděčný pohyb stál za to. Na druhé části dopisnice byla totiž známka v odlišné podobě – mladý panovník měl vedle knírku i bradku, což bylo vidět na první pohled. Napřed mě napadlo, že mu ji někdo domaloval, ale když jsem se podíval lupou, uviděl jsem, že v okolí bradky končí linky, které jinak vedou až k linii brady, a prázdné místo je vyplněno jinými linkami, rovněž vytištěnými (mají stejnou barvu jako známka a jsou ohraničeny fuláží). Samozřejmě jsem se hned podíval do katalogu, abych zjistil, zda jde o známou odlišnost, ale nepochodil jsem. Ani specializovaní sběratelé rakouských celin o něčem takovém nic neslyšeli, a to už je co říci – jde totiž o jednu z nejprozkoumanějších oblastí!



Jak si tuhle odlišnost vysvětlit? V každém případě jde v okolí brady i na ní samé o velký nedotisk. Ten by se ale měl projevovat jako prázdné, nepotíštěné místo. My však vidíme, že je vyplněno soustavou čar, o nichž jsme už řekli, že nejsou domalované, takže je třeba objasnit, jak byly vytištěny. Současně se známkou, nebo do datečně? Mohlo jít o snahu napravit netisknoucí místo štočkou, bez úmyslu zkomolit obraz? Nebo o vtip tiskaře? Ale za války? V dobách, kdy za urážku majestátu hrozily drakonické tresty? (jak víme z případu nebohého hostinského Palivce). A co technická otázka? Jde o knihtisk, tedy tisk z výšky, a tak není možné, že by tiskář na desku něco „doryl“ – tisknoucí místa jsou naopak vyvýšena. Musel by do příslušného místa napřed doplnit kov nebo jiný materiál, a v něm teprve vytvořit potřebnou kresbu. Nebo někdo využil náhodně nepotíštěné místo a dodatečně na něj bradku vytiskl? (nezapomínejme, že sledované linky mají ohraničení, fuláž, tedy znak knihtisku). Jde o krkolomnou konstrukci, ale samozřejmě ji při objasňování původu „bradky“ nemůžeme pominout. Tisk v tomto místě totiž není zcela stejný, jako ve zbylé části obrazu – jeví se méně ostrý a odstín barvy je nepatrně odlišný, světlejší. To by ale mohlo být přirozené - doplněná část obrazu na tiskové desce vznikla později, tisknoucí místo mohlo být nepatrně nižší, což by způsobilo menší tlak při tisku a slabší nános barvy.

V každém případě máme před sebou zajímavost vážící se k jinak všednímu vydání dopisnice s portrétem posledního českého krále, od jehož uvedení na trůn za měsíc uplyne rovných sto let. Jeho cesta do čela monarchie byla provázena neuvěřitelnými náhodami. To nás přivádí na myšlenku, že jako další možnost nesmíme náhodu podcenit ani při objasňování záhady s bradkou na jeho portrétu na známce odpovídající části dvojité celinové dopisnice. FB

